

Vuursteen

Vuursteengroeten uit Scandinavië

Ooggetuige van de Noordzee
150.000 jaar geleden

Gedurende de Saale ijstijd, 150.000 jaar geleden, schoven de gletsjers grote hoeveelheden stenen en rotsen uit Scandinavië naar het zuiden.

Vuurstenen werden door het ijs afgebroken en meegenomen door de gletsjer. Toen de gletsjer smolt bleven de stenen liggen.

Fossiele tapijtschelp

Slachtoffer van het ijs

Ooggetuige van de Noordzee
120.000 jaar geleden

Ongeveer 120.000 jaar geleden, gedurende het warmere Eemien, leefde deze Tapijtschelp in de Noordzee. Ze lijken op de huidige Tapijtschelp maar zijn wat hoekiger.

Toen de Noordzee weer droogviel gedurende de de Weichsel ijstijd stierf de Tapijtschelp uit.

Bot van de Mammoet

Lopend van Denemarken naar Engeland

Ooggetuige van de Noordzee
45.000 jaar geleden

Gedurende het Weichselien vielen grote delen van de Noordzee droog. Wilde paarden graasden op de uitgestrekte vlaktes tussen Denemarken en Engeland.

Mammoeten, Wolharige neushoorns en Rendieren waren ook bewoners van de toendra op de noordzeebodem.

Pijlpunt

Jagersgroeten uit de Steentijd

Ooggetuige van de Noordzee
12.000 jaar geleden

Pijlpunten bewijzen de aanwezigheid van jagers uit de Steentijd op de toendra in het noordzeebekken.

Wapens gemaakt van steen, bot, gewei en hout werden gebruikt voor de jacht op dieren tot zo groot als de Mammoet.

Aan het eind van deze ijstijd, toen het klimaat het landschap veranderde werden de laatste exemplaren

Ook vandaag nog zijn overal langs onze kust stenen te vinden die ooit in de aardgeschiedenis in Scandinavië ontstaan zijn.

Tegenwoordig kunnen de schelpen van de Fossiele tapijtschelp nog af en toe op het strand gevonden worden. Soms komen ze ook uit suppletiezand dat uit de diepere bodem van de Noordzee is opgezogen.

Botten van deze dieren worden nog vandaag door vissers in hun netten gevonden. Soms word zelfs een complete stootand van een Mammoet gevonden.

van de Mamoet, Wolharige neushoorn en Holenbeer door jagers gedood. Het Rendier en Wilde paarden trokken zich terug naar het noorden en oosten en overleefden.

Barnsteen

Hars verandert in Noordzeegoud

Ooggetuige van de Noordzee
9.000 jaar geleden

Barnsteen ontstond ongeveer 50 miljoen jaar geleden uit het hars van naaldbomen die in het tegenwoordige zuiden van Zweden groeiden.

Rivieren brachten het jonge barnsteen in de richting van Litouwen waar het 45 miljoen jaar bleef liggen. Daarna brachten gletsjers het barnsteen richting Berlijn. Daarna brachten rivieren als de Elbe het barnsteen in de Noordzee.

Veenmos

Natte voeten voor het vasteland

Ooggetuige van de Noordzee
6.000 jaar geleden

De langgrekte zandbanken die zich langs de kust ontwikkelden belemmerden de afvoer van water vanaf het vasteland. Zoet water hoopte zich op achter de banken en duinen en er ontstonden uitgestrekte veenmoerassen.

Na meerdere duizenden jaren werden de venen bereikt door de stijgende zeespiegel en bedekt met

Kokkel

Hoera, het wad is ontstaan!

Ooggetuige van de Noordzee
1.500 jaar geleden

Ongeveer 1500 jaar geleden verdween het laatste veen achter de eilanden onder het stijgende water.

Tussen de eilanden en het vasteland werd zand en slik afgezet en de wadplaten ontstonden.

Zeedieren als de Kokkel en de Wadpier vestigden zich op de platen en pasten zich aan het ritme van het getij

Het Friese Zout

Wit goud van de Waddenzee

Ooggetuige van de Noordzee
700 jaar geleden

Ongeveer 650 jaar geleden waren grote delen van de kustmoerassen bewoond. Een belangrijke bron van inkomsten was de winning van zout uit veenlagen.

Het onder het wadlik liggende veen was verzadigd met zeewater en dat werd afgegraven en verbrand. In de overblijvende as zat veel zout, ongeveer 25 maal zoveel als in zeewater.

Stromingen en golven spoelen het barnsteen op het strand waar het vaak te vinden is in zwart gruis dat uit stukjes turf bestaat.

zeezand. Daarom liggen er nog steeds turfslagen onder de wadbodem. Het 'schwimmendes moor' (drijvend veen) in het Jadelagegebied is het laatste restant van een buitendijks veengebied dat nog een indruk geeft van het toennalige kustgebied.

aan en bepalen daar nu het beeld voor de oplettende toeschouwer.

Maar door de intensieve afgraving van veen groef men zijn eigen graf. Duizenden mensen verdronken tijdens de eerste grote watersnoodramp in 1362. Dit kwam niet alleen door de hoge waterstand maar ook omdat men het bewoonde land verlaagd had en de dijken erg gebrekkelig waren.

Zandzak

Dijken of wijken

Ooggetuige van de Noordzee
400 jaar geleden

Door dijkverbetering bloeide de veehandel en akkerbouw in het vruchtbare kustgebied en dit bracht veel welvaart.

Aan het begin van de 17e eeuw zorgde de Pest en oorlogen voor een sterke daling van de bevolking en het onderhoud van de dijken leed daaronder. In 1634 kwam de tweede grote watersnoodramp en deze vernielde veel dijken en verscheurde het gehele gebied rond de eilanden en Halligen.

Meetlint

De maat van kust beschermers

Ooggetuige van de Noordzee
in 1992

Sinds de tweede grote watersnoodramp is veel land teruggewonnen door inpoldering en er zijn geen dijkdoorbraken meer geweest sinds 1962.

De kustbescherming in Schleswig-Holstein gebruikt de kustlijn van 1992 als uitgangspunt. In Nederland wordt de kustlijn van 1990 als basis gebruikt. Zandsuppleties, dijkverbetering en takkenschermen moeten de

Mensen die er niet in slaagden om de dijken te herstellen moesten vertrekken.
Op het huidige eiland Nordstrand werden veel boeren onteigend en de Heretog verving hen door Nederlanders die veel ervaring met dijkbouw hadden.

kustlijn handhaven. Inpoldering wordt niet meer gedaan.
Iedere vierkante meter nieuw land zou ten koste gaan van een vierkante meter wadbodem. Omdat de Waddenzee een Werelderfgoed is en beschermd wordt door natuurbeschermingswetten wordt het in zijn geheel behouden.